

דרכי למידה והיבחנות בית ספרית לבגרות: ירושלים מאז התקופה הצלבנית ועד ימינו (שאלון 12281)

שלום רב,

שנת הלימודים תשפ"א מזמנת לנו אתגרים רבים בתחום ההוראה והלמידה, ולא פחות בתחום ההערכה. המורים נדרשים מתחילת השנה לתכנן את עבודתם ואת תהליכי ההערכה גם יחד, ואנחנו מבקשים לסייע לכם לתכנן את דרככם וגם להציב הנחות יסוד ועקרונות מנחים.

אנו נדרשים להגמיש את עבודתנו ולהגביר את היצירתיות בכל הנוגע לתהליכי הוראה, למידה והערכה. המאמץ גדול יותר לאור העובדה כי עלינו להיערך, בתנאי חוסר ודאות, ללמידה מרחוק לאורך תקופה ממושכת ולתהליכי היבחנות שיהיו כולם מבוססים על עבודה עם התלמידים הן מקרוב והן מרחוק.

הלמידה וההיבחנות כרוכים שניהם בתכנון מחודש ומותאם למצב בו אנו צפויים לפעול. כדי לסייע בתכנון העבודה ותהליכי ההערכה גם יחד, אנו מבקשים במסמך זה להציב הנחות יסוד ועקרונות להוראה, למידה והערכה (ה.ל.ה.) ליחידת ירושלים החיצונית: ירושלים מהתקופה הצלבנית ועד ימינו (שאלון מספר 12281) ההנחיות לנושאים בהערכה חלופית (שאלון 12383) נשארו באותו משקל בדרכי ההערכה והמיקוד כפי שפורסמו בחוזר [מפמ"ר תשפ"א](#), על פי אותה מתכונת ומחווני הערכה.

ההוראה מרחוק מאפשרת לנו לפתח מגוון רחב של דרכי הוראה מגוונות ומיומנויות הנדרשות יותר בלמידה מרחוק ובהם: למידה עצמאית של חומר הלימוד; למידה שיתופית- בה מספר תלמידים שותפים ללימוד וניתוח תופעות היסטוריות, תופעות טבע וכו', אוריינות של מידע שהלמידה מרחוק יכולה לפתח ולבסס כמרכיבים מרכזיים בהוראת הידע, המיומנויות והערכים של המקצוע ובכלל זה למידת אתרי השטח. כפועל יוצא מכך יושם דגש על דרכי הוראה והערכה חלופיות ושילוב מיומנויות וערכים.

חשוב להדגיש, כי יש ללמד את כלל הידע, המיומנויות והערכים שהוגדרו במיקוד לשנה זו. כמו כן יש לשים לב, שהציון הסופי יהיה מורכב בשנה זו מהצטברות של אירועי הערכה לאורך זמן ומאירוע הערכה מסיים. לפיכך, יש לפרוס את אירועי ההערכה לאורך השנה כולה, חשוב שאירועים אלו יהיו בהלימה לדרך ההערכה באירוע המסכם.

לפניכם במסמך המצורף:

- התאמת מתווה הלמידה לתנאי הלמידה בבית הספר.
- המלצה למתווי למידה והערכה שונים.

א. למידה חוץ כתתית - התאמת מתווה הלמידה לתנאי הלמידה בבית הספר: הנחיות כלליות

הנאמר פה תקף הן ליחידת ירושלים 12281 החיצונית והן להערכה החלופית הקיימת במקצוע. כחלק מהלמידה החוץ כיתתית במקצוע לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה, התלמידים מתבקשים לבקר באתרים הקשורים לחומר הלימוד ולהשתתף בחפירות ארכיאולוגיות. התלמיד צריך להכיר את כל הקשור לאתר - גם אם אין לכך התייחסות בספר הלימוד. לרשימת האתרים מצורפת רשימת מקורות מחייבת למורה. שאלות השטח בנושאים השונים בבחינה החיצונית והפנימית על ירושלים, מסתמכות גם על הכתוב במקורות אלו. פרט לאתרים אלה התלמידים צריכים להכיר את מפת ירושלים בכל תקופה ואת הממצאים המאפיינים כל תקופה

אין תחליף לסיורים הלימודיים וכל פתרון אחר הוא זמני וחלקי בלבד. בתקופה זו, היציאה לשטח תהיה במידת האפשר. ההוראות ליציאה לשטח בתקופת הקורונה כפופה להנחיות משרד הבריאות, משרד החינוך וחדר מצב והיא באחריותו של בית הספר וכך גם לגבי החפירות הארכיאולוגיות.

בשל המצב וכחלק מההערכות צמצמנו את מספר אתרי החובה ביחידות ירושלים (ראה חוזר מפמ"ר תשפ"א מספר 1). אתרי היחידות האזוריות יקבעו על ידי המורים ולבחירתם בהתאם להיקף חומר הלימודים.

במידה ולא ניתן יהיה לצאת לשטח- יש להנגיש את האתרים לתלמידים באמצעות חומרים מקוונים: סרטונים, מצגות, סיורים וירטואליים עד כמה שניתן ולהביא את השטח לכיתה ולבחון עליהם באמצעות הרצאות בזום או בכל אמצעי אלקטרוני אחר.

ב. המלצה למתווי למידה והערכה שונים

לפניכם דגמי ההערכה המוצעים במקצוע לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה. בכל מקרה תישמר ההערכה החלופית כפי שנקבעה ברפורמה ללמידה משמעותית, עם אותו מחוון ואותו משקל בציון הכולל.

דגמי הערכה – כל בית ספר יבחר אחד מהדגמים שלהלן

אפשרות א: מבחנים מסוגים שונים לאירועי ההערכה הפרוסים לאורך השנה

מורה המעוניין להעריך את תלמידיו הערכה מסכמת בדרך של מבחן, יכול להתאים את הלמידה בשנה זו להערכה על ידי מבחנים מסוגים שונים ובסביבות שונות ומגוונות, בהיקפים משתנים. אנו

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

ממליצים לקיים חלק מבין האירועים המוצגים להלן (לפחות 3) לאורך השנה כדי לתרגל את התלמידים לאפשרויות השונות.

א'. **מבחן בקיאות** – מבחן מוגבל בזמן וללא שימוש בחומרי עזר, המתמקד בהערכת הידע הנרכש וכולל בדיקת ביצועי הבנה בסיסיים: זיהוי אתרים על גבי המפה, זיהוי אתרי שטח וניתוח אדריכלי. מבחן על חומר הלימוד ועל האתרים. לדוגמה: ציינו את מרכיביו האדריכליים של בית כנסת החורבה.

ב'. **מבחן בעל פה מרחוק או מקרוב** – מבחן מוגבל בזמן וללא שימוש בחומרי עזר, המתמקד גם בכושר הניסוח וההבעה בעל פה. לדוגמה: תארו את עיקרי תולדותיו של בית כנסת החורבה.

ג'. **מבחן עם חומר פתוח** – מבחן מוגבל בזמן וגמיש בשימוש בחומרי עזר, המתמקד במיומנויות יישום כגון ניתוח והשוואה ושאלות מסדר חשיבה גבוה, כמו: הסבר, השוואה, נתח וכיוצ"ב במינון גבוה מהרגיל. לדוגמה: הסבירו כיצד תולדותיו של בית כנסת החורבה השפיעו על תולדות היישוב היהודי בירושלים במאות 18-19.

ד'. **מבחן בית** – מבחן הניתן לזמן מוגדר-ממושך יותר ולא מוגבל בשימוש בחומרי עזר, המתמקד במיומנויות יישום גבוהות, כגון חשיבה יצירתית וביקורתית. לדוגמה: יש הטוענים, כי תולדותיו של בית כנסת החורבה משקפות את תולדות יהודי ירושלים במאות השנים האחרונות. כתבו טיעון אחד התומך בטענה זו וטיעון אחד המפריך אותה. בססו דבריכם על תולדות בית כנסת החורבה ועל תולדות היישוב היהודי בירושלים במאות השנים האחרונות.

האירוע המסיים באפשרות זו יהיה מבחן בית ספרי מרכזי. המלצות ופרטים נוספים יפורסמו בהמשך על פי התפתחות אירועי הקורונה.

אפשרות ב': פורטפוליו עם פריטים המשקפים ידע, מיומנויות וערכים

עבודות ומשימות למידה המבוצעות על ידי תלמיד/ה באופן אישי. העבודות תיכתבנה לאורך כל תהליך הלמידה והן תכלולנה התייחסות לשישה אתרי שטח מתקופות שונות על פי ההנחיות הבאות:

1. לפחות אחד מהאתרים צריך להתייחס לתקופת גישור.
2. לפחות שניים מהאתרים צריכים להתייחס לאתרים שאינם יהודיים באופיים.
3. העבודה על כל אתר חייבת להתייחס לשלושה מרכיבים: תיאור האתר על כל מרכיביו, תולדות האתר לאורך כל התקופות, הסבר מקיף על התקופה ועל התהליכים שאתר זה מייצג בתולדות ירושלים וכיצד הוא מדגים אותם.

התבחינים לעבודות ייעשו על פי עקרונות דומים **לתבחיני האיטו"פ**. יש לשים לב שהיקף העבודות קטן יותר (עד 10 עמודים לאתר). בהתאם למצב – אנו ממליצים לאפשר לתלמידים לבקר באתרים

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

בתקופות בהן ניתן לצאת לשטח בכפוף להנחיות משרד הבריאות, חדר מצב ומשרד החינוך. במידה ולא ניתן יהיה לצאת לשטח – העבודה תתבסס על חומרים מקוונים.

כל עבודה בפורטפוליו תהיה מורכבת מעבודה כתובה ומהצגת העבודה בכיתה באמצעות מצגת. אם לא ניתן לקיים שיעור בכיתה יציג התלמיד את עבודתו באמצעי הלמידה מרחוק כמו זום. שימו לב שיש לעשות זאת לגבי כל אתר ולגבי כל תלמיד בנפרד.